HEYDƏR ƏLİYEVİN HAKİMİYYƏTİ İLLƏRİNDƏ KİTABÇILIQ SAHƏSİNDƏ GÖRÜLƏN İŞLƏR

Zeynəb Müşfiq qızı Əbdülzadə

Bakı Dövlət Universiteti,
İnformasiya və sənəd menecmenti fakültəsi
magistrant
zeynebebdulzade@mail.com

Açar sözlər: *kitabçılıq, mədəniyyət, kitab, mütaliə, nəşriyyat*
Ключевые слова: *книжная деятельность, культура, книга, чтение, издательство*
Keywords: *book activity, culture, book, reading, publishing*

Xülasə: Heydər Əliyevin kitab mədəniyyəti və kitab nəşri sahəsində fəaliyyəti onun çoxşaxəli dövlət və mədəniyyət siyasətində mühüm yer tutur. O, maarifçiliyin, maarifləndirmənin inkişafına, kitabların bilik və mənəvi dəyərlər mənbəyi kimi kütləviləşməsinə xüsusi önəm verirdi. Heydər Əliyev 1970-80-ci illərdə Azərbaycan SSR-də, daha sonra isə müstəqil Azərbaycanda rəhbərlik etdiyi dövrdə kitab sənayesinin müasirləşdirilməsinə fəal töhfə verib. Nəşriyyatların fəaliyyəti üçün şərait yaxşılaşdırılmış, tədris, elmi və bədii ədəbiyyatın buraxılışı genişləndirilmişdir. Kitabların əlçatanlığının artırılmasına xüsusi diqqət yetirilmişdir. Nəşriyyatlara dövlət səviyyəsində dəstək verildi ki, bu da xüsusilə Azərbaycan dilində nəşrlərin sayının artmasına səbəb oldu. Eyni zamanda kitabxananın infrastrukturu da inkişaf etdirildi. Kitabxanalar texniki və fondlar baxımından yenilənərək təkcə bilik mərkəzlərinə deyil, həm də mədəni ünsiyyət məkanlarına çevrildi. Bölgələrdə fəal şəkildə rayon və şəhər kitabxanaları açıldı, vahid informasiya-mədəniyyət şəbəkəsi formalaşdı.

Резюме: Деятельность Гейдара Алиева в сфере книжной культуры и книгоиздательства занимает важное место в его многогранной государственной и культурной политике. Он придавал особое значение развитию просвещения, образования и популяризации книг как источника знаний и духовных ценностей. В период руководства Азербайджанской ССР в 1970-1980-х годах, а затем и в независимом Азербайджане Гейдар Алиев активно содействовал модернизации книжной отрасли. Улучшались условия функционирования издательств, расширялся выпуск учебной, научной и художественной литературы. Особое внимание уделялось повышению доступности книг. Книгоиздательства получали поддержку на государственном уровне, что способствовало увеличению числа изданий, особенно на азербайджанском языке. Одновременно развивалась библиотечная инфраструктура. Библиотеки обновлялись технически и по фондам, становясь не только центрами знаний, но и местами культурного общения. В регионах активно открывались районные и городские библиотеки, образуя единую информационно-культурную сеть.

Summary: Heydar Aliyev's activities in the field of book culture and book publishing occupy an important place in his multifaceted state and cultural policy. He attached particular importance to the development of enlightenment, education and popularization of books as a source of knowledge and spiritual values. During his leadership of the Azerbaijan SSR in the 1970s and 1980s, and later in independent Azerbaijan, Heydar Aliyev actively promoted the modernization of the book industry. The conditions for the functioning of publishing houses were improved, and the production of educational, scientific and fiction literature was expanded. Particular attention was paid to increasing the availability of books. Book publishers received support at the state level, which contributed to an increase in the number of publications, especially in the Azerbaijani language. At the same time, the library infrastructure was developing. Libraries were updated technically and in terms of their collec-

tions, becoming not only knowledge centers, but also places for cultural communication. District and city libraries were actively opened in the regions, forming a unified information and cultural network.

1991-ci ildə Azərbaycanın müstəqillik əldə etməsi ilə ölkə qarşısında təkcə dövlət quruculuğu deyil, həm də mədəni dirçəliş vəzifəsi dayanır. Bu prosesin əsas istiqamətlərindən biri də kitab mədəniyyətinin inkişafı idi. Bu kontekstdə öz strateji təfəkkürü və siyasi iradəsi ilə ölkədə müasir kitab nəşri, kitabxanaçılıq və mütaliənin kütləviləşdirilməsi sisteminin əsaslarını qoyan Ümummilli lider Heydər Əliyevin müstəsna rolu vardır.

1993-cü ildə yenidən hakimiyyətə qayıdan, kitabın milli kimliyin formalaşmasında, tarixi yaddaşın qorunub saxlanmasında və tərbiyəsində bir vasitə kimi əhəmiyyətini dərk edən Ümummilli lider Heydər Əliyevin rəhbərliyi ilə nəşriyyat fəaliyyətinin inkişafı, kitabların əhalinin istifadəsinə verilməsi istiqamətində mühüm qərarlar qəbul edilmişdir. Onun hakimiyyəti dövründə [5, s.32]:

- İri nəşriyyatlar (məsələn, "Azərnəşr") bərpa edilmiş və müasirləşdirilmişdir;
- Gənc yazıçı və şairlərə dəstək başladılmışdır;
- Xüsusilə regionlarda kitabxanalara dövlət yardımı göstərilməsinə start verilmişdir.

Kitabxana şəbəkəsinin qorunmasına və inkişafına xüsusi diqqət yetirilmişdir. M.F.Axundov adına Milli Kitabxanaya fondlarının rəqəmsallaşdırılması və beynəlxalq əməkdaşlıq üçün dövlət dəstəyi göstərilmişdir. Məktəb və universitet kitabxanaları müasirləşdirilmişdir ki, bu da təhsilin keyfiyyətinin yüksəldilməsinə öz töhfəsini vermişdir [4, s.57].

Heydər Əliyev dəfələrlə vurğulamışdır ki, kitab millətin güzgüsüdür. O, böyük şair və filosof Məhəmməd Füzulinin 500 illik yubileyinə həsr olunmuş nitqində demişdir: "Xalqımız həmişə biliyə, kitaba, təhsilə can atıb, güclü kitab mədəniyyəti olmadan güclü dövlət qurmaq mümkün deyil" [1, s. 25].

Sözü gedən illərdə Ümummilli liderin təşəbbüsü ilə Milli Kitab Günü təsis edilmiş (oktyabr), kitab sərgiləri, mütaliə mədəniyyətinə həsr olunmuş forumlar, konfranslar təşkil olunmuşdur.

1999-cu ildə Milli Məclisin qəbul etdiyi "Kitabxana işi haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanununun Ümummilli Lider tərəfindən imzalanması dahi liderin mədəniyyətimizin bu önəmli sahəsinə göstərdiyi böyük dövlət qayğısının təsbitidir.

Keçid dövrünün çətinliklərinə rəğmən, 90-cı illərin ortalarından etibarən kitabçılıq fəaliyyətinə ayrılan vəsait ildən-ilə artırılır və Ulu öndərin azərbaycançılıq fəlsəfi konsepsiyası əsasında Azərbaycan dövlətində kitabxana siyasəti təşəkkül tapır, kitabçılıq işi mədəni quruculuğun komponenti kimi dövlətimizin göstərdiyi qayğı nəticəsində müvəffəqiyyətli tərəqqi yoluna qədəm basır.

Heydər Əliyevin hakimiyyəti illərində YUNESKO, ISESKO, türkdilli ölkələr və təşkilatlarla mədəni əlaqələr qurulmuşdur. Azərbaycan həm klassiklərin, həm də müasir Azərbaycan müəlliflərinin əsərlərinin təqdim olunduğu beynəlxalq kitab sərgilərində iştirak etməyə başlamışdır.

Heydər Əliyev təhsil sisteminin əsası kimi kitaba böyük əhəmiyyət verirdi. Vahid təhsil standartları hazırlanmış, orta və ali məktəblərin kitab təminatı gücləndirilmişdir. Hələ 1970-ci illərdə savadsızlığın aradan qaldırılması istiqamətində fəal iş aparılırdı. Əsasən əlçatan ədəbiyyatın geniş yayılması hesabına məktəbə və məktəbdənkənar təhsilə çıxış genişləndirilirdi [3, s.7].

Heydər Əliyev dərk edirdi ki, inkişaf etmiş ədəbiyyat olmadan milli mədəniyyətin tərəqqisi qeyri-mümkündür. Dünya klassiklərinin Azərbaycan dilinə tərcüməsinə, əksinə, Azərbaycan müəlliflərinin əsərlərinin xaricdə yayılmasına da böyük diqqət yetirmişdir. Nəticədə Azərbaycan ədəbiyyatı beynəlxalq auditoriya üçün əlçatan oldu, ölkənin mədəni kimliyi dünya miqyasında gücləndirildi.

1997-ci ilin noyabrında Ulu öndər Heydər Əliyev yazıçılar, şairlər, naşirlər və kitabxanaçılarla görüş zamanı belə söyləmişdir: "Kitab müdriklik mənbəyidir. Oxumayan insan inkişaf etmir. Biz, xüsusilə gənclərdə mütaliəyə marağı bərpa etməliyik. Dövlət kitab nəşrinə dəstək verməyə, kitabları hamı üçün əlçatan etməyə borcludur" [1, s.30].

Həmin görüşdə Ulu öndər aşağıdakı tapşırıqları verir:

- M.F. Axundov adına Milli Kitabxananın modernləşdirilməsi;
- Milli ədəbiyyata dəstək üzrə dövlət proqramının yaradılması;
- Azərbaycan ədəbiyyatı klassiklərinin əsərlərinin kütləvi tirajla və xarici dillərdə nəşri.

Bu hadisə dövlətin mədəniyyət siyasətində dönüş nöqtəsi oldu, xüsusilə gənclər arasında mütaliə mədəniyyətinin təbliğinin yeni mərhələsi başlandı [2, s.78].

Ulu öndər Heydər Əliyev müstəqil Azərbaycanda kitab mədəniyyətinin inkişafında silinməz iz qoymuşdur. Onun apardığı siyasət zəngin ədəbi irsin qorunub saxlanmasına töhfə verməklə yanaşı, kitab nəşri və təhsildə yeni istiqamətlərin inkişafının təminatçısı kimi bu gün də davam edir. Hazırda gənclərin mütaliəyə marağı, elektron kitabların, kitabxanaların inkişafı Ümummilli liderin əsasını qoyduğu strateji kursun davamıdır.

Ədəbiyyat

1. Heydər Əliyev. Müstəqilliyimiz əbədidir. Çıxışlar, nitqlər, bəyanatlar, müsahibələr, məktublar. - Bakı: Azərnəşr, 2009. - K. 25. 296 s.
2. *Xələfov A*. "Azərbaycanda kitabxana işinə dair Heydər Əliyev doktrinası uğurla davam edir", Bakı, 2009, 185 səh.
3. *Tahirov K*. Kitaba və mütaliəyə münasibətdə Heydər Əliyev nümunəsi. 525-ci qəzet.- 2016. - 7 may. - S.7.
4. *Süleymanov R*. Ulu Öndər Heydər Əliyev və Azərbaycanın kitab mədəniyyəti. Ləman Nəşriyyat Poliqrafiya MMC. Bakı. 2020. 360 səh.
5. *Ülvi A*. Ədəbiyyat ömrü yaşayan ədəbiyyat memarı. Bakı: Nurlan, 2004, 80 s.